

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
IX Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я**: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєсєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підґрунтя та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Зверєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошніченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мова – невичерпне джерело розумового розвитку дитини, скарбниця всіх знань. Слово навчає, виховує і розвиває дитину. Під впливом мови вдосконалюються її почуття, сприймання, збагачуються знання про оточуючий світ.

Видатний педагог К. Ушинський говорив, що рідне слово є основою всякого розумового розвитку і скарбницею всіх знань. Тому так важливо піклуватися про своєчасний розвиток мовлення дітей, приділяти увагу її чистоті й правильності. Чим багатше і правильніше мовлення дитини, тим легше їй висловлювати свої думки, тим ширша її можливість в пізнанні дійсності, змістовніші й повноцінніші взаємини з дітьми і дорослими, тим активніше відбувається її психічний розвиток.

Особливості розвитку зв'язного мовлення вивчалися відомими науковцями, такими як Л. Виготський, С. Рубінштейн, Г. Леушина, Т. Піроженко, І. Синиця та ін.

У формуванні зв'язного мовлення простежується тісний зв'язок мовного і розумового розвитку дітей, розвиток мислення, сприйняття, спостережливості, зазначав Ф. Сохін. В оволодінні мовою, вважав Л. Виготський, дитина йде від частини до цілого: від слова до сполучення двох або трьох слів, далі до простої фрази, ще пізніше – до складних речень.

С. Рубінштейн виділив дві форми зв'язного мовлення: контекстну і ситуативну. На його думку контекстна мова – це така мова, яка може бути цілком зрозуміла на основі її власного предметного змісту. Автор зазначає, що мова маленької дитини спочатку зазначається зворотною властивістю: «Она не образует такого святого смыслового целого – такого «контекста», чтобы на основании только его можно было впоее её понять; для её понимания не обходимо было учеть ту конкретную, бодем или менее наглядную ситуацию, в которой находится ребёнок и к которой относится его речь. Смысловое содержание речи становится понятным, лишь, будучи взято совместно с этой ситуацией: это ситуативная речь» [1, 36].

Г. Леушина, вивчаючи особливості розвитку зв'язного мовлення, зібрала значний матеріал щодо дитячих висловлювань при різних завданнях та умовах спілкування. Автор відмічає той факт, що ситуативність мовлення не є суто віковою особливістю, характерною тільки для дітей дошкільного віку, і навіть, у найменших дошкільнят при певних умовах спілкування виникає і проявляється контекстна мова. Разом з тим виявився факт, що протягом дошкільного віку помітно знижуються прояви ситуативності і з'являються риси контекстної мовлення дітей,

навіть при завданнях та умовах стимулювання ситуативної форми мовлення. На цій основі автор приходить до висновку про те, що діалогічне мовлення є первинною формою мовлення дитини. «Основною специфічною рисою ситуативного мовлення, - зазначає Г. Леушина, - є те, що воно має характер розмови. Виступаючи засобом безпосереднього спілкування дитини з оточуючими, розуміючими його з півслова, вона є граматично менш оформленою» [1, с. 41].

Розглянемо особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку. На думку Д. Ельконіна, діалогічна мова протягом дошкільного віку зазнає істотних змін. Так, в ранньому дитинстві мова дитини безпосередньо пов'язана з його практичною діяльністю або ситуацією, в якій або з приводу якої відбувається спілкування. Діяльність дитини цього віку здійснюється в більшості випадків або спільно з дорослими, або з їх допомогою, тому і її спілкування носить ситуативний діалогічний характер. У зв'язку з цим, мова дитини раннього віку, вказує Д. Б. Ельконін, « являє собою або відповіді на запитання дорослого», або питання до дорослим у зв'язку з труднощами, що виникають у ході діяльності, або вимоги про задоволення тих чи інших потреб, або, нарешті, питання, що виникають при знайомстві з предметами і явищами навколишньої дійсності» [1, с. 24]

Особливостям спілкування дошкільників з дорослими присвячено дослідження А. Рузької. Вона зазначає, що дітям не байдуже, в якій формі дорослий пропонує їм спілкування. Дошкільнята охоче приймають завдання спілкування в тому випадку, коли дорослий пестить дітей. Чим молодша дитина, тим більше його ініціатива в спілкуванні з дорослим пов'язана з активністю останнього. А. Рузька досліджувала, як змінюється ставлення до бесіди з дорослими у дітей з 2 до 7 років. Вона зазначила, що для дітей 2-3 років розмова з дорослим більш приваблива, ніж слухання казки. Діти не просто слухають запитання дорослого і відповідають на них, але і самі за своєю ініціативою підтримують в міру своїх можливостей розмову з дорослими, охоче розповідаючи йому про те, що недавно відбулось. Для дітей 3-4 років бесіда – найбільш важка ситуація. Починають бесіду вони не без інтересу, але після 2-3 питань експериментатора, що спонукають дитину до спілкування, починають відвертатися, рухатись на стільці і, нарешті, заявляють: «Я не вмію так, не хочу в це грати».

Деякі особливості діалогу дітей 2-3 років виявила в своєму дослідженні румунський психолінгвіст Т. Слама-Козаку. Вона зазначає, що після двох років діалог займає значне місце в дитячій мові (80%). Особливий інтерес представляють, на думку автора, дитячі звернення. Крім простої форми звернення - заклику, дослідник називає інші форми, наявні в цьому віці: прохання, скарги дорослим, накази, заборони, «сентиментальні пояснення», назва того, що робить мовець. Т. Слама - Козаку відзначає такі особливості діалогу у дітей 2-3 років: діалог або приймає форму простої або більш складної розмови (що складається з ряду

реплік) між двома дітьми, або бесіди між кількома дітьми; діалог між дитиною і дорослим носить більш складний характер, ніж діалог між дітьми одного віку, репліки йдуть з підкресленою послідовністю завдяки тому, що дорослий надає більш точний напрям бесіді, не задовольняючись непослідовною або неясною відповіддю, що приймається дитиною - слухачем; нестійкість угруповання, а також труднощі підтримки бесіди між більш ніж трьома - чотирма партнерами; непослідовність у змісті бесіди, навіть при наявності однієї і тієї ж групи [2].

Отже, дошкільний вік є підготовчим етапом в освоєнні діалогу. Існуючі в літературі дослідження особливостей дитячого діалогу, його відповідності загальноприйнятим психолінгвістичним характеристикам цього виду зв'язного мовлення, з'явилися вагомим внеском, основою створення сучасної методики розвитку дитячого діалогу.

Література

1. Богуш А.М., Григоренко Г.І. Запрошуємо до розмови : посібник для роботи дошкільниками. – К. : Освіта, 1997. – 212 с.
2. Выготский Л.С. Проблема речи и мышления ребенка в учении Ж. Пиаже о психологии развития человека. - М.: Эксмо, 2006. - С. 680-737.
3. Слама-Казак Т. Психолінгвістика. Словесное манипулирование. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://elib.org.ua/psychology/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1177312023&archive=&start_from=&ucat=27&.

Петрищева К.В.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ЛОГОКАЗКА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ МОТОРИКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Опанування правильною та чистою мовою є надзвичайно важливим для розвитку повноцінної особистості. Високий рівень мовлення впливає на розвиток інтелектуальної, соціальної та емоційної сфери дошкільника. Саме тому, своєчасна корекція, профілактика та попередження порушення мовлення у дошкільників є надзвичайно важливими.

В Україні система допомоги дошкільникам з порушеннями мови включає в себе спеціалізовані заклади освіти чи спеціалізовані групи у загальноосвітніх дошкільних закладах. Основною категорією дітей, які отримують корекційні послуги у дитячих закладах, є діти з загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).

Уперше поняття «загальний недорозвиток мовлення» виділяє у своїй класифікації Р. Левіна ще у 60-ті р. 20 ст. Згідно автору, ЗНМ відноситься до «порушення засобів спілкування» та визначає його як «порушення всіх сторін мовлення при збереженні слухової функції та інтелекту». Пізніше вивченням особливостей розвитку психічних функцій та інтелектуальних